

Sabia cu două tăișuri a Federației Ruse

Autor: Vadim Gumene

Ianuarie 2019

Deja nu este surprinzător faptul că Federația Rusă își poate schimba viziunile în materie de politică comercială față de partenerii săi în orice moment, sfidând normele și angajamentele internaționale din domeniu. Această practică este utilizată pe larg și în raport cu Republica Moldova, în special după semnarea Acordului de Asociere cu UE, odată cu impunerea mai multor restricții comerciale pentru un șir de produse sensibile.

De cealaltă parte, "ajustarea" severității acestor restricții a fost utilizată pe parcurs pentru a sprijini unele curente politice din țară. Astfel, în ultimele luni ale anului 2018 am fost martorii unor evenimente care s-au suprapus cronologic, cu implicații nu atât economice, cât politice. De altfel, aceste evoluții în domeniul comercial nu au fost rezultatul diplomației economice, ci mai degrabă a unor jocuri geopolitice, pe alocuri, cu tentă profund electorală.

O evoluție în acest sens, fiind rezultatul înțelegerii între Președintele Republicii Moldova și a Președintelui Federației Ruse, care a vizat excluderea, începând cu 1 ianuarie 2019, a taxelor vamale pentru anumite produse (instituite în mod unilateral de către Federația Rusă pentru penalizarea Republicii Moldova în contextul semnării Acordului de Asociere cu UE). Totuși, deloc întâmplător acest eveniment survine în ajunul alegerilor parlamentare din februarie curent. Mai mult ca atât, acest gest de bunăvoință are un caracter temporar și va expira la 30 iunie curent.

Această "victorie" în materie de politică comercială a fost eclipsată imediat de un alt eveniment. În contextul înăsprii sancțiunilor economice aplicate de Federația

Rusă față de Ucraina, a fost interzis importul pentru un șir de produse originare din această țară. Însă, în mod deliberat sau nu, au fost interzise și importurile care tranzitează această țară, implicit și cele de origine moldovenească.

Aceste două evenimente au generat un șir de polemici care au oscilat între caracterul triumfal și vanitatea exponenților care le-au promovat. În acest context, ne-am propus să analizăm rezultatul economic net al acestor evoluții, pentru a oferi o imagine imparțială și obiectivă.

Care va fi impactul excluderii temporare de către Federația Rusă a taxelor vamale pentru anumite importuri de produse agroalimentare moldovenești?

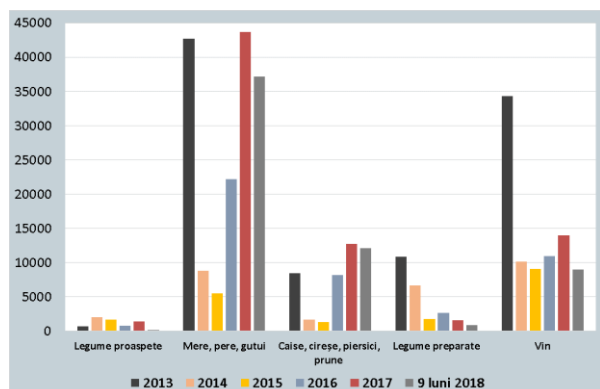
La 30 decembrie 2018 Guvernul Federației Ruse a aprobat Hotărârea Nr.1786 ce prevede modificarea Hotărârii Guvernului Nr.736 din 31 iulie 2014 cu privire la introducerea taxelor vamale pentru produsele originare din Republica Moldova. Noul act normativ face referință la 5 categorii de produse¹ care vor beneficia de aplicarea unei taxe vamale de „0%”. Totuși, scutirea dată are un caracter temporar, fiind valabilă până la 30 iunie 2019. Mai mult ca atât, nu există nici o mențiune care ar face referință la perspectiva anulării acestor taxe pe un termen nedeterminat.

Pentru a înțelege mai bine amploarea acestor beneficii temporare, mai jos vom analiza în detaliu toate aspectele date la nivel de produs. În același timp, în sensul formulării unor repere de comparație, în Figura 1 este prezentată evoluția exporturilor moldovenești în Federația Rusă pentru categoriile de produse care vor fi scutite temporar de plata taxelor vamale.

¹ Produsele vizate în Hotărârea Guvernului Federației Ruse, după cum urmează: HS07- Legume proaspete; HS0808 – Mere, pere, gutui;

HS0809 – Caise, cireșe, piersici, prune; HS2005 – Legume preparate; HS2204 – Vin de struguri.

Figura 1. Evoluția exporturilor în Federația Rusă care vor fi scutite de plata taxelor vamale², mii USD

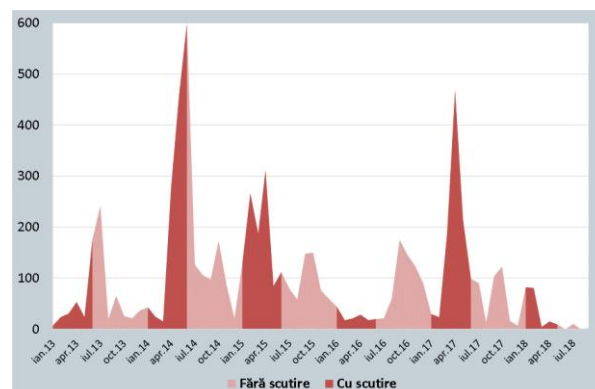
Sursă: UN Comtrade

După cum poate fi observat, chiar și în condițiile aplicării taxelor vamale (începând cu 2014), unele categorii de produse au reușit să revină pe piața Federației Ruse (cum ar fi fructele). De altfel, dacă ar fi să extrapolăm scutirea de taxe vamale având la bază exporturile produselor indicate pentru aceeași perioadă a anului 2017, volumul acestora s-ar cifra la circa 3 mil. USD.

Prin urmare, în valoare absolută taxele vamale, deși cu siguranță au un anumit impact (în special pentru legumele preparate), nu reprezintă cea mai mare barieră pentru export. În același timp, barierele administrative (sub forma unor liste de companii admise pentru export) limitează accesibilitatea pe principii generale a exportatorilor pe această piață, având un caracter foarte subiectiv/selectiv, cu includerea doar a unor companii (cu precădere din anumite zone geografice ale țării).

Însă, ținând cont că aceste categorii de produse sunt sezoniere, este deosebit de important de a analiza repartiția acestora pe parcursul unui an calendaristic, pentru a evidenția utilitatea reală a acestui act din partea Federației Ruse.

Figura 2. Evoluția lunară a exporturilor moldovenești de legume proaspete în Federația Rusă, mii USD

Sursă: UN Comtrade

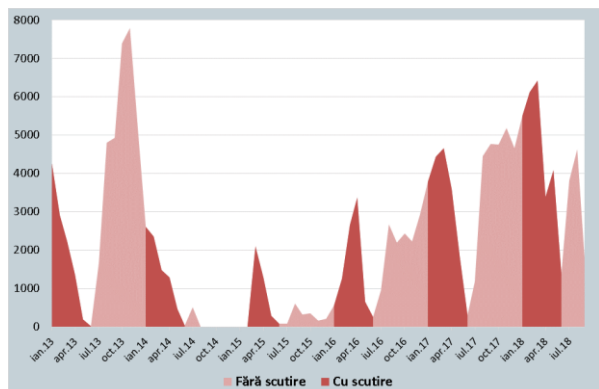
Exporturile moldovenești de legume proaspete spre piața Federației Ruse au fost neînsemnate atât înainte de aplicarea restricțiilor din 2014, cât și după aceasta. Mai mult ca atât, circa 93% din total exporturi de legume proaspete (preponderent roșii) destinate pieței Federației Ruse în anul 2013 de fapt au fost reexporturi (fiind excluse din analiză) (Figura 2).

Prin urmare, în eventualitatea aplicării scutirilor temporare oferite de Federația Rusă, impactul va fi destul de limitat (ariile marcate în Figura 2). Utilitatea acestora va fi erodată și mai mult ținând cont de sezonalitatea acestor categorii de produse (cu un accent în a doua jumătate a anului).

Prin urmare, scutirile temporare menționate ar putea avea impact doar asupra unei părți a acestor exporturi, variind în dependență de produsul concret exportat (implicit perioada de recoltare a acestuia). Astfel, am putea anticipa o acoperire de la 19% din exportul anual, în cazul referinței la anul 2016 (când au fost înregistrate exporturi de porumb zaharat), până la 74% anual, în cazul referinței la anul 2017 (când au fost înregistrate exporturi de ceapă).

² Datele statistice aferente exporturilor au fost ajustate prin excluderea reexporturilor.

Figura 3. Evoluția lunară a exporturilor moldovenești de mere, pere, gutui în Federația Rusă, mii USD

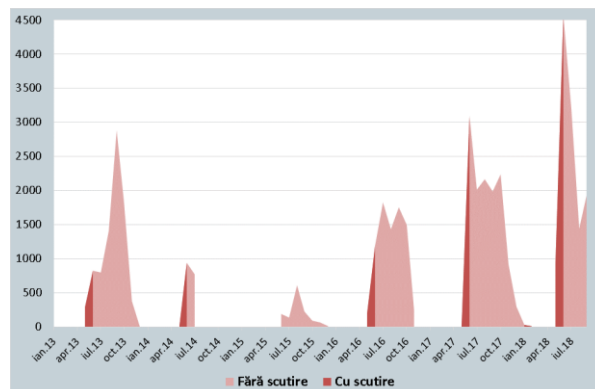
Sursă: UN Comtrade

Exporturile moldovenești de mere rămân a fi principalele produse destinate pieței Federației Ruse. Deși, imediat după instituirea restricțiilor comerciale în 2014 poate fi observată o stagnare a exporturilor, ulterior fiind înregistrată o dinamică ascendentă. Într-un final, acestea chiar au depășit volumele înregistrate în perioada anterioară instituirii restricțiilor (Figura 3).

O concluzie pertinentă care derivă din nemulțumirea agricultorilor autohtoni ar fi că, cea mai mare barieră la penetrarea pieței Federației Ruse nu o reprezintă taxa vamală aplicată (care variază între 0,015Euro/kg și 0,03Euro/kg), ci mecanismul existent de admitere a companiilor la export, care permite apariția intermediarilor în lanțurile de distribuție (cu efect negativ asupra prețurilor de achiziție).

În același timp, distribuția lunară a exporturilor de mere în perioada 2015-2017, indică asupra faptului că circa 44% din acestea ar putea beneficia de scutirea temporară oferită de Federația Rusă în anul 2019 (ariile marcate în Figura 3).

Figura 4. Evoluția lunară a exporturilor moldovenești de caise, prune, cireșe, piersici în Federația Rusă, mii USD

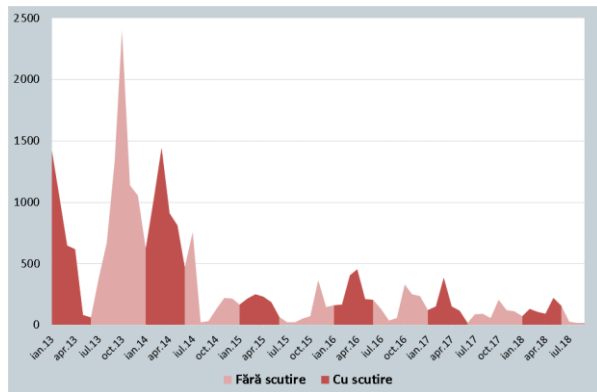

Sursă: UN Comtrade

Exporturile moldovenești de caise, prune, cireșe și piersici a fost masiv influențat la etapa impunerii restricțiilor la import de către Federația Rusă (în 2014). Totuși, între timp poate observată o revenire a acestora în proporții chiar mai mari comparativ cu perioada anterioară impunerii restricțiilor date (Figura 4).

Totodată, impactul scutirii temporare de care vor beneficia exporturile date în anul 2019 va fi extrem de limitat. Astfel, în baza evoluțiilor lunare din perioada 2015-2017, am putea anticipa că doar 20% din exporturile anuale ar putea beneficia de scutirile temporare oferite de Federația Rusă (ariile marcate în Figura 4), grație sezonalityi acestor produse (în cea mai mare parte sunt exportate prune care sunt recoltate în a doua jumătate a anului), care nu coincide cu perioada scutirilor acordate.

Figura 5. Evoluția lunară a exporturilor moldovenești de legume preparate în Federația Rusă, mii USD

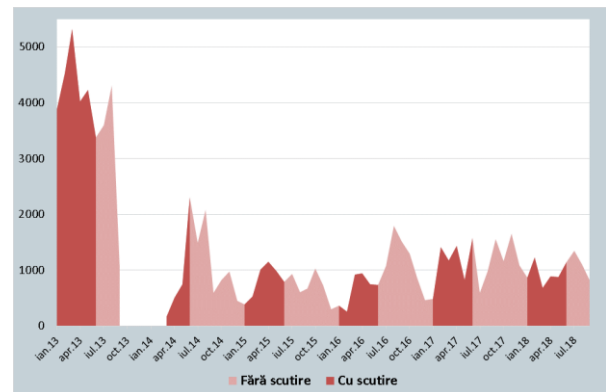

Sursă: UN Comtrade

După cum indică și Figura 5, exporturile de legume preparate sunt cele mai afectate de restricțiile impuse de Federația Rusă în anul 2014. La fel ca și în cazul fructelor, problema rezidă în mecanismul deficient de admitere a companiilor autohtone la export în Federația Rusă. Totuși, dacă în primul caz problema putea fi soluționată cu ajutorul companiilor admise la export care asigurau intermedierea, atunci în cazul procesatorilor nu mai era posibil un astfel de algoritm.

Totodată, în cazul analizării exporturilor date către piața Federației Ruse în profil lunar (perioada de referință 2015-2016), am putea anticipa că circa 60% din exporturi anuale ar putea beneficia de scutirile temporare oferite (ariile marcate în Figura 5). În cazul unui scenariu optimist, în care am lua în calcul o perioadă anterioară impunerii acestor restricții (cum ar fi anul 2013) atunci circa 35% din exporturile anuale ar fi eligibile de scutirea temporară menționată supra.

Figura 6. Evoluția lunară a exporturilor moldovenești de vinuri în Federația Rusă, mii USD

Sursă: UN Comtrade

În pofida multiplelor provocări adresate exporturilor moldovenești de vinuri destinate pieței Federației Ruse, chiar și înainte de impunerea restricțiilor din 2014 (spre ex. embargo în 2013), acestea au menținut un trend ascendent ulterior (Figura 6). Și în acest caz, nu politica tarifară (taxa vamală este de 12,5%), ci modul de admitere doar a anumitor companii la export reprezintă cea mai mare dificultate pentru exportatori.

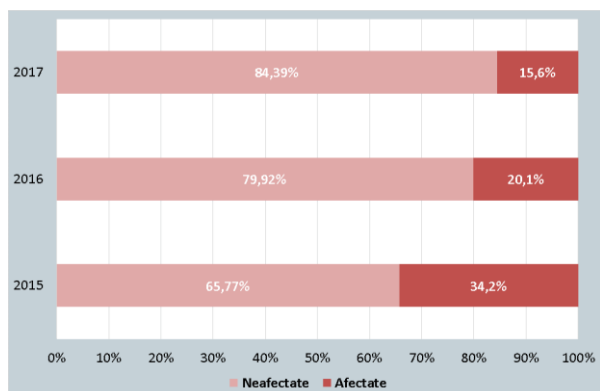
În eventualitatea aplicării scutirilor temporare oferite de Federația Rusă pentru această categorie de produse, circa 45% din exporturile anuale ar putea beneficia de tratament preferențial, în cazul în care am lua ca referință perioada 2015-2017 (ariile marcate în Figura 6).

Cum vor fi influențate exporturile moldovenești în Federația Rusă în contextul interzicerii tranzitării Ucrainei?

În contextul realizării obiectivelor de impunere a unor sancțiuni economice Ucrainei, la 29 decembrie 2018 Guvernul Federației Ruse a aprobat Hotărârea Nr. 1716 ce vizează interzicerea unui șir de produse (56 categorii de produse) care fie sunt originare din Ucraina, fie tranzitează această țară.

Prin urmare, prevederile acestui nou act normativ cu sau fără premeditare, va avea implicații și asupra exporturilor Republicii Moldova.

Figura 7. Exporturile de produse agroalimentare moldovenești în Federația Rusă care sunt interzise la import în cazul tranzitării Ucrainei, %

Sursă: UN Comtrade

După cum poate fi văzut în Figura 7, din totalul exporturilor de produse agroalimentare moldovenești destinate pieței Federației Ruse, în baza datelor istorice din anii 2015-2017 am putea anticipa o afectare în medie a circa 20% din acestea. Astfel, în dependență de anul de referință, această cifră ar putea varia de la 34% (în 2015) până la 15,6% (în 2017).

Tabel 1. Exporturile de produse agroalimentare moldovenești în Federația Rusă care sunt interzise la import în cazul tranzitării Ucrainei, mii USD

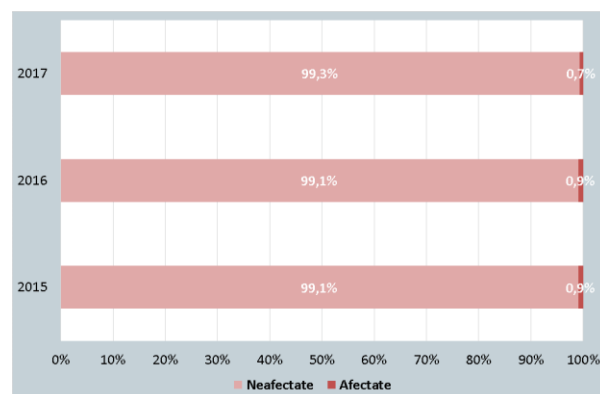
HS	Denumire	2015	2016	2017
2204	Vinuri	9123	10997	13959
2005	Legume preparate	1800	2643	1628
1704	Produse zaharoase fără cacao	178	144	877
2009	Sucuri de fructe	1637	1635	763
2208	Alcool etilic, băuturi spirtoase	188	86	322
1806	Ciocolată	388	213	155
1905	Produse de brutărie, patiserie	179	6	84
2001	Legume conservate în oțet	79	129	64
2007	Dulcețuri, jeleuri, marmelade	12	14	27
2002	Tomate preparate	0	0	12
Total		13584	15867	17891

Sursă: UN Comtrade

În termeni absoluți, interzicerea produselor agroalimentare de origine moldovenească destinate pieței Federației Ruse și care tranzitează Ucraina, ar putea afecta exporturi care se cifrează la circa 16 mil USD (Tabel 1).

Cea mai afectată categorie de produse sunt vinurile. Aceasta fiind urmată de legumele proaspete, produsele zaharoase și sucurile de fructe.

Figura 8. Exporturile de produse industriale moldovenești în Federația Rusă care sunt interzise la import în cazul tranzitării Ucrainei, %

Sursă: UN Comtrade

Impactul asupra exporturilor de produse industriale moldovenești destinate pieței Federației Ruse, va fi unul destul de mic. Astfel, în baza datelor statistice din anii precedenți (2015-2017) am putea anticipa un impact asupra la 1% din astfel de exporturi (Figura 8).

Tabel 2. Exporturile de produse industriale moldovenești în Federația Rusă care sunt interzise la import în cazul tranzitării Ucrainei, mii USD

HS	Denumire	2015	2016	2017
841391000	Părți de pompe	474	345	291
3402	Agenti organici de suprafață	0	1	41
8701	Tractoare	14	0	11
854460100	Conductoare electrice	0	0	10
843810100	Mașini pentru brutărie	0	0	8
854419000	Fire pentru bobinaje	14	6	4
Total		528	487	365

Sursă: UN Comtrade

Astfel, interzicerea produselor industriale de origine moldovenească destinate pieței Federației Ruse și care tranzitează Ucraina, ar putea afecta exporturi care se cifrează la circa 0,5 mil USD. În mod particular, va fi afectat exportul de părți de pompe (Tabel 2).

Concluzii

Relațiile comerciale între Republica Moldova și Federația Rusă de mai mult timp se află într-o zonă de incertitudine, unde ultima poate în orice moment să genereze noi „surprize” ce vizează exporturile moldovenești. De cele mai multe ori, însă, aceste inițiative survin fie în momentul ivirii necesității de a penaliza acțiunile necoordonate ale autorităților de la Chișinău (cum ar fi semnarea Acordului de Asociere cu UE), fie în cazul susținerii demonstrative a unor exponenți politici autohtoni.

Ultima evoluție din domeniul cooperării comerciale între Republica Moldova și Federația Rusă (ce vizează scutirea de plata taxelor vamale pentru anumite produse moldovenești) se încadrează perfect în logica enunțată, iar acest act de „bunavoință” din partea Federației Ruse nu inspiră prea multă încredere în contextul unei perioade electorale.

Mai mult ca atât, în pofida agitației generate de această inițiativă, efectul economic net ar putea fi unul limitat (în condițiile în care celelalte componente rămân intacte), în special ținând cont că aceasta are un caracter temporar (doar pentru 1 ianuarie – 30 iunie 2019) și vizează categoriile de produse cu caracter sezonier. Mai exact, sub aspectul amplitudinii inițiativei date, aceasta s-ar reflecta asupra a 41% din totalul exporturilor anuale cu astfel de produse destinate pieței Federației Ruse (având ca perioadă de referință exporturile din perioadele similare ale anilor 2015-2017). Iar în termeni absoluți, inițiativa dată exprimată în valoarea taxelor vamale, care nu vor fi achitate în perioada scutirii (adică 1 ianuarie – 30 iunie 2019) se poate ridica la maxim 3 mil. USD (având aceeași perioadă de referință a anilor 2015-2017).

Însă, evoluția exporturilor principalelor categorii de produse vizate de scutiri de plata taxelor vamale (cum ar

fi fructele și vinurile), arată o evoluție ascendentă, chiar și peste valorile înregistrate anterior instituirii restricțiilor. Acest fapt indică clar asupra faptului că nu taxele vamale sunt cea mai mare problemă a producătorilor, ci modul netransparent de admitere (formarea listelor) doar a anumitor companii pentru efectuarea exporturilor în Federația Rusă, fapt ce permite infiltrarea intermediarilor în canalele de distribuție (cu impact asupra prețurilor de achiziție).

De cealaltă parte, inițiativa ce vizează interdicția importurilor din Republica Moldova în Federația Rusă ce tranzitează Ucraina va diminua și mai mult din amploarea scutirilor de taxe vamale. De altfel, unele produse strategice se regăsesc în lista produselor interzise spre import (cum ar fi: vinurile, preparatele din fructe și legume, sucurile, etc). În termeni relativi, inițiativa dată va afecta circa 20% din totalul exporturilor de produse agroalimentare moldovenești destinate pieței Federației Ruse (având la bază exporturile anuale din perioada 2015-2017).

În aceste condiții, ar fi mai apreciabilă schimbarea retoricii în discuțiile cu Federația Rusă anume pe aceste dimensiuni. Or, apelarea la șantaj comercial nu ar trebui să mai reprezinte o tehnică de penalizare a deciziilor suverane ale Republicii Moldova. În caz contrar, încrederea într-un parteneriat bazat pe principiile echității și corectitudinii se erodează treptat, în contextul manifestării de către Federația Rusă a unui comportament comercial mai puțin "civilizat" în raport cu partenerii comerciali.